

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**PROBIOTIKUMOK HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA SERTÉS BÉLHÁMSEJT
TENYÉSZETEN**

Palkovicsné Pézsa Nikolett

Témavezetők: Dr. Farkas Orsolya

Prof. Dr. Rác Bence

ÁLLATORVOSTUDOMÁNYI EGYETEM

Állatorvostudományi Doktori Iskola

Budapest, 2023

Témavezetők

.....

Dr. Farkas Orsolya

Tudományos főmunkatárs

Gyógyszertani és Méregtani Tanszék, Állatorvostudományi Egyetem

.....

Prof. Dr. Rácz Bence

Egyetemi tanár

Anatómiai és Szövettani Tanszék, Állatorvostudományi Egyetem

Készült 8 példányban. Ez a(z) ..... számú példány.

.....

Palkovicsné Pézsa Nikolett

Tartalomjegyzék

1	A doktori értekezés előzményei és célkitűzései	4
2	Az értekezés új tudományos eredményei	6
3	A doktori értekezés témájában született publikációk	8

1 A doktori értekezés előzményei és célkitűzései

A világ népességének növekedésével egyidejűleg nő az igény az állati eredetű élelmiszerek, és ezen belül a sertéshús iránt is. A sertések *Escherichia coli* (*E. coli*) és *Salmonella* törzsek által kiváltott emésztőrendszeri megbetegedése súlyos gazdasági károkat okozhat és gyakran antibiotikus kezelést igényel. A múltban a sertéságazat nagymértékben az antibiotikumok profilaktikus és metafilaktikus alkalmazására támaszkodott a bélrendszeri betegségek leküzdése során. Az antibiotikumok nem körültekintően történő alkalmazása azonban antibiotikum-rezisztencia kialakulásához vezethet, valamint antibiotikummaradványok jelenhetnek meg az élelmiszerláncban, ezzel veszélyeztetve az emberek egészségét is. Következésképpen a sertéságazat számára kulcsfontosságúvá vált, hogy olyan takarmány-adalékanyagokat keressen, amelyek hozzájárulhatnak a bélrendszer egészségéhez. A probiotikumok ígéretes jelöltek erre a célra. A probiotikumok hatása összetett, a pontos mechanizmusukat széles körben tanulmányozták, de még mindig sok nyitott kérdés maradt. A probiotikus baktériumok által kifejtett jótékony hatások között szerepel a kórokozók tapadásának gátlása, a hősokkfehérjék stimulálása, a citokintermelés megváltoztatása, antioxidáns tulajdonságok és a barrierfunkció fokozása. Kutatásunk során négy probiotikum; *Enterococcus faecium* (*E. faecium*), *Lactobacillus rhamnosus* (*L. rhamnosus*), *Bacillus licheniformis* (*B. licheniformis*) és *Bacillus subtilis* (*B. subtilis*), illetve sejtmentes felülúszóik hatását vizsgáltuk bélfertőzést modellező *in vitro* rendszerben. A bélfertőzést két, gazdasági szempontból is fontos sertés patogénnel *E. coli* és *S. enterica* serovar Typhimuriummal (*S. Typhimurium*), illetve *S. Typhimurium* vagy *E. coli* eredetű lipopoliszacchriddal (LPS) váltottuk ki.

Elsőként meghatároztuk az optimális kezelési feltételeket a kísérleteinkhez. A probiotikumokból készült sejtmentes felülúszók és sejtszuszpenziók sertés bélhámsejtek (IPEC-J2) életképességére gyakorolt hatását vizsgáltuk (Neutral Red módszer).

Ezt követően megvizsgáltuk, hogy az *E. faecium*, a *L. rhamnosus*, a *B. licheniformis* és a *B. subtilis* sejtmentes felülúszók képesek-e jótékony hatásokat elérni. Az IPEC-J2 sejteket három különböző típusú LPS-sel (*S. Typhimurium* LPS, *E. coli* O111:B4 LPS és *E. coli* O127:B8 LPS) valamint *E. faecium*, *L. rhamnosus*, *B. licheniformis* és *B. subtilis* sejtmentes felülúszókkal kezeltük. A reaktív oxigénszármazékok (ROS) termelésére gyakorolt hatást

diklór-dihidrofluorescein-diacetát (DCFH-DA) módszerrel mértük, és meghatároztuk a sejtmertes felülúszók antioxidáns kapacitását. A felülúszók potenciális antibakteriális tulajdonságát sertés eredetű *E. coli* és *S. Typhimurium* izolátumokkal szemben vizsgáltuk (mikrodilúciós módszer).

A kutatás harmadik fázisában egy ko-kultúra modellt hoztunk létre; az IPEC-J2 sejteket sertésből izolált *E. coli* és *S. Typhimurium*mal fertőztük meg és vizsgáltuk az *E. faecium*, a *L. rhamnosus*, a *B. licheniformis* és a *B. subtilis* jótékony hatását a patogén baktériumok okozta károsodások ellen. Különböző kezelési körülményeket alkalmaztunk: az előkezelés során az IPEC-J2 sejtek probiotikummal történő kezelése megelőzte a patogén baktériumokkal történő kezelést; egyidejű kezeléskor a probiotikumot és a patogén baktériumot egyidőben adtuk az IPEC-J2 sejtekhez, míg az utókezelés során a korokozó baktériummal történő kezelés előzte meg a probiotikumokkal történő kezelést. Az elő-, egy-, ill. utóidejű kezeléssel modelleztük a probiotikumok megelőzési, illetve kezelési céllal történő lehetséges alkalmazhatóságát. Teszteltük a probiotikumok hatását a paracelluláris permeabilitásra (fluoreszcein-izotiocianát-dextrán [FD4] módszer), az IL-6, ill. IL-8 gyulladáscitokinek szintjére (ELISA módszer), valamint a ROS-termelésre (DCFH-DA módszer) *E. coli*, ill. *S. Typhimurium* fertőzések által előidézett károsodások esetén. Vizsgáltuk továbbá, hogy a probiotikumok képesek-e gátolni a baktériumok IPEC-J2 sejtekhez történő tapadását (telepformáló egység [CFU] számlálás).

A probiotikumok jótékony hatásait széles körben tanulmányozták, azonban ezek törzs/faj-specifikusak, másképpen fogalmazva az ígéretes hatásokat minden egyes probiotikus törzs/faj esetében meg kell határozni. Kutatásunk jelentősen hozzájárul a probiotikum-specifikus potenciálisan előnyös hatások feltérképezéséhez. Eredményeink alapul szolgálhatnak további, sertéseken végzett *in vivo* vizsgálatokhoz. Továbbá, tekintettel az emberi és a sertés bélrendszer közötti hasonlóságokra, eredményeink hozzájárulhatnak a probiotikumok humán egészségügyben való alkalmazásához is.

2 Az értekezés új tudományos eredményei

Elsőként vizsgáltuk átfogóan IPEC-J2 sejteken az *E. faecium*, *L. rhamnosus*, *B. licheniformis* és *B. subtilis* jótékony hatását. Teszteltük a probiotikumok sejtmentes felülúszóinak antioxidáns hatásait LPS által indukált oxidatív károsodás esetén és vizsgáltuk az felülúszók antimikrobiális aktivitását több sertés eredetű *E. coli* és *S. Typhimurium* izolátummal szemben. Ezen túl IPEC-J2—baktérium kokultúra modellben (azaz IPEC-J2 sejteket *Escherichia coli* és *Salmonella enterica* ser. Typhimurium baktériumokkal fertőzve) vizsgáltuk a probiotikumok hatását az intracelluláris ROS-termelésre, az IL-6, ill. IL-8 gyulladáscitokinek szintjére, a paracelluláris permeabilitásra és a patogén baktériumok adhéziójának gátlására.

A kutatás főbb eredményei a következők:

1. Az *E. faecium*, *L. rhamnosus*, *B. licheniformis* és *B. subtilis* fajspecifikus módon befolyásolja az IPEC-J2 sejtek életképességét. Az *E. faecium*, *L. rhamnosus*, *B. licheniformis* és *B. subtilis* sejtmentes felülúszók (6%-os koncentrációban 1 órán keresztül alkalmazva) és az *E. faecium*, *L. rhamnosus*, *B. licheniformis* és *B. subtilis* sejtuszpenziók (10^8 CFU/ml-es koncentrációban 1 órán keresztül alkalmazva) nem gyakorolnak citotoxikus hatást az IPEC-J2 sejtekre.
2. A *B. licheniformis* és a *B. subtilis* sejtmentes felülúszók intracelluláris reaktív oxigénszármazékok szintjét csökkentő hatása független az oxidatív stressz kiváltásához használt LPS típusától. Az *E. faecium*, *L. rhamnosus* sejtmentes felülúszók intracelluláris reaktív oxigénszármazékok szintjét csökkentő hatása függ az oxidatív stressz kiváltására alkalmazott LPS alkalmazott típusától.
3. A probiotikus baktériumsuszpenziók hatása az IPEC-J2 sejtek barrier integritására fajspecifikus; a *L. rhamnosus* fokozza, a *B. subtilis* csökkenti, míg az *E. faecium* és a *B. licheniformis* nem befolyásolja szignifikánsan a barrier integritást. Az *E. faecium* és a *L. rhamnosus* képes ellensúlyozni az IPEC-J2 sejtek barrier károsodását, függetlenül a barrier integritás károsodását kiváltó ágens típusától (*E. coli* vagy *S. Typhimurium*) és a probiotikum hozzáadásának idejétől (elő/egy/utóidejű kezelés).

A *B. licheniformis* és a *B. subtilis* nem fejt ki jótékony hatást az IPEC-J2 sejtek *E. coli* vagy *S. Typhimurium* által okozott barrier károsodásával szemben.

4. AZ IPEC-J2 sejtekben *S. Typhimurium*mal kiváltott gyulladás esetében az *E. faecium*mal, a *L. rhamnosus*szal, a *B. licheniformis*szal és a *B. subtilis*szal történő egyes kezelések gyulladáscsökkentő hatással (csökkent IL-6 és IL-8 szint) rendelkeznek. A probiotikumok hatása az IPEC-J2 sejtek gyulladássalos válaszára fajspecifikus, és függ a vizsgált gyulladássalos citokin típusától, valamint a gyulladással kiváltására használt kórokozótól típusától (*E. coli* vagy *S. Typhimurium*) is. A probiotikumok hozzáadásának időpontja szintén befolyásolja a gyulladáscsökkentő hatást.
5. IPEC-J2 sejtekben az *E. faecium*, *L. rhamnosus*, *B. licheniformis* és *B. subtilis* általános intracelluláris ROS-csökkentő hatással rendelkezik, mely hatás nem fajspecifikus és független az oxidatív stressz okozójától (*E. coli* vagy *S. Typhimurium*).
6. A hozzáadás időpontjától (elő-, egy-, utóidejű kezelés) függetlenül mind az *E. coli*, mind a *S. Typhimurium* IPEC-J2 sejtekhez való tapadását az *E. faecium*, a *L. rhamnosus* és a *B. licheniformis* szignifikánsan gátolja. A *B. subtilis* patogén adhéziót gátló tulajdonsága függ az alkalmazott patogén baktériumok típusától.

Eredményeink alapján az *E. faecium*, a *L. rhamnosus*, a *B. licheniformis* és a *B. subtilis* ígéretes takarmány adalékanyagoknak bizonyulnak, amelyek hozzájárulhatnak az *E. coli* vagy *S. Typhimurium* által kiváltott emésztőrendszeri betegségek megelőzéséhez és kezeléséhez.

3 A doktori értekezés témájában született publikációk

Lektorált folyóiratban megjelent közlemények

Palkovicsné Pézsa N., Kovács D., Rácz B., Farkas O.: **Effects of *Bacillus licheniformis* and *Bacillus subtilis* on gut barrier function, proinflammatory response, ROS production and pathogen inhibition properties in IPEC-J2 — *Escherichia coli*/*Salmonella* Typhimurium co-culture**, *Microorganisms*, 10. 936, 2022.

Palkovicsné Pézsa N., Kovács D., Gálfi P., Rácz B., Farkas O.: **Effect of *Enterococcus faecium* NCIMB 10415 on gut barrier function, internal redox state, proinflammatory response and pathogen inhibition properties in porcine intestinal epithelial cells**, *Nutrients*, 14. 1486, 2022.

Palkovicsné Pézsa N., Kovács D., Somogyi Z., Rácz B., Farkas O., **Probiotikumok hatásának vizsgálata sertésekben**, *Magyar Állatorvosok Lapja*, 144. 613-622., 2022

Kovács D., Palkovicsné Pézsa N., Farkas O., Jerzsele Á.: **Antibiotikum-alternatívák a sertéstartásban**, *Magyar Állatorvosok Lapja*, 143. 281-292, 2021.

Kovács D., Karancsi Z., Palkovicsné Pézsa N., Farkas O.: **Bélgámsejt-modell gyulladáscsökkentő és antioxidáns hatású anyagok vizsgálatára**. In: Poór P., Mézes M., Blázovics A.: *Oxidatív stressz és antioxidáns védekezés a növényvilágtól a klinikumig*. Budapest, Magyarország, Magyar Szabadgyök-Kutató Társaság, 218. 136-145, 2020.

Konferencia prezentációk

Palkovicsné Pézsa N., Karancsi Z., Farkas O., Rácz B.: ***Lactobacillus plantarum* 2142 hatása bélgámsejtek morfológiájára fény- és elektronmikroszkópos vizsgálatokban**. MTA Akadémiai Beszámolók, Budapest, Hungary, 2018

Palkovicsné Pézsa N., Karancsi Z., Bowles H., Rácz B., Farkas O.: **Probiotikumokkal történő kezelés hatásának nyomonkövetése IPEC-J2 sertés bélgám sejteken**. MTA Akadémiai Beszámolók, Budapest, Hungary, 2019

Palkovicsné Pézsa N., Karancsi Z., Farkas O., Rácz B. **Probiotikumok hatása IPEC-J2 bélhám sejtekre.** Magyar Szabadgyök-Kutató Társaság X. Kongresszusa, Szeged, Hungary, 2019.

Palkovicsné Pézsa N., Karancsi Z., Rácz B., Farkas O.: **Enterococcus faecium felülszóval történő kezelés hatásának nyomonkövetése IPEC-J2 sejt kultúráján.** MTA Akadémiai Beszámolók, Budapest, Hungary, 2020

Kovács D., Karancsi Z., Palkovicsné Pézsa N., Farkas O., Jerzsele Á.: **Baktériumbélgát sejt ko-kultúra létrehozása a bakteriális eredetű bélgátkárosodás, valamint potenciális antibiotikum alternatívák tanulmányozására.** MTA Akadémiai Beszámolók, Budapest, Hungary, 2021.

Palkovicsné Pézsa N., Kovács D., Farkas O., Rácz B.: **Enterococcus faeciummal történő kezelés hatásának nyomonkövetése IPEC-J2 sejt kultúráján.** MTA Akadémiai Beszámolók, Budapest, Hungary, 2022

Farkas O., Palkovicsné Pézsa N., Kovács D., Pászti-Gere E., Rácz B.: **In Vitro Porcine Intestinal Co-Culture Model to Study the Effect of Enterococcus faecium in Escherichia coli and Salmonella Typhimurium Infection** IPC 2022 - International Conference of Probiotics and Prebiotics, Bratislava, Slovakia, 2022

Palkovicsné Pézsa N., Kovács D., Farkas O., Rácz B.: **Lactobacillus rhamnosusszal történő kezelés hatásának vizsgálata IPEC-J2— baktérium ko-kultúráján.** MTA Akadémiai Beszámolók, Budapest, Hungary, 2023